

22 Вересня, 2020

Дорожня карта головування України в Макро- регіональній Стратегії ЄС для Дунайського регіону (ЄСДР)

Ростислав Томенчук
Надія Афанасьєва
Олександра Білкун

Щорічне головування в Макро-регіональній стратегії ЄС для Дунайського регіону – важливий інструмент для синергетичного розвитку Стратегії та консолідації її учасників. Тим не менш, за всю історію існування Макро-регіональних стратегій ЄС досвід головування країни-не-члени ЄС не мали.

Наразі Україна може першою з-поміж країн, що не є членами ЄС, отримати право головувати у ЄСДР.

Так, у 2018 році на засіданні Координаційного центру з провадження діяльності, пов'язаної з участю України в реалізації Стратегії ЄС для Дунайського регіону, було прийнято рішення щодо зацікавленості України в перебранні річного головування в ЄСДР. Для того, аби Україна могла розпочати головування, найімовірніше, - у 2022 році, українська сторона має забезпечити власну інституційну спроможність, належне планування та реалізацію визначених напрямів діяльності протягом усього періоду головування. Орієнтація саме на 2022 рік пов'язана з специфікою періодичності головування країн-учасників Стратегії. З великою ймовірністю, для України наступна можливість в головуванні відкриється тільки через 12 років.

Зміст головування в ЄСДР

Головування передбачає формування тематичних пріоритетів, які будуть наскрізними у роботі усієї Стратегії впродовж визначеного року. Це можливість формувати порядок денний та сприяти виконанню Плану дій Стратегії. Це модерація діалогу 14 країн-учасниць на виконання цілей та завдань Стратегії, проведення міністерських засідань, обговорень, міжпарламентських конференцій та Щорічного форуму за участі перших осіб держави, міністрів 14 європейських країн та Єврокомісарів.

Термін головування у ЄСДР складає один рік. Рішення щодо надання певній країні права головувати у Стратегії приймається усіма Національними Координаторами ЄСДР колективно на основі звернення Національного координатора від цієї країни. Звернення Національного координатора зазвичай подається у вигляді офіційного листа від уряду чи відповідного Міністерства. Такий лист подається не пізніше як за рік чи півтора до початку головування.

Це зумовлено необхідністю підготуватися до головування всередині країни, визначити пріоритети, скласти календар заходів і розпочати участь в Трійці (окремий формат серед органів ЄСДР, який складається з трьох Національних координаторів ЄСДР: країни, яка завершила головування в попередньому році, яка головує зараз і яка буде головувати в наступному році).

Тож відповідно до такої схеми Національний координатор України вже в 2021 році буде входити до Трійки у разі підтвердження статусу головування для України в 2022 році.

Для здійснення заходів в рамках головування передбачається фінансова підтримка для проведення Щорічного Форуму ЄСДР, що надається Дунайською транснаціональною програмою ЄС.

Найважливішим компонентом в головуванні є визначення і підтримка кількох тематичних пріоритетів, певної наскрізної теми, яка є важливою для усіх країн-учасниць і вимагає додаткового акцентування впродовж всього року.

Станом на 2020 рік, вже 7 країн ЄС мали досвід у організації головування у ЄСДР. Серед них

Словаччина.

Рік головування : 2016.

Пріоритети головування:

- забезпечити динамічне комплексне управління та охорону водних ресурсів, орієнтовані на забезпечення достатньої кількості та якості води з урахуванням зміни клімату та сприяння сталому розвитку суспільства;
- підтримувати належний стан водних ресурсів під час впровадження нових заходів для сталого розвитку людського потенціалу в Дунайському регіоні;

Ключові заходи:

1. Дунайський фінансовий діалог – захід у Національному банку Словаччини для представників широкого кола проєктів, фінансових установ та донорських організацій в Дунайському регіоні
2. П'ятий Щорічний форум ЄСДР на тему «Інноваційний потік - вода, знання та інновації в Дунайському регіоні», що, зокрема, включав наступні заходи:
 - Дунайський день участі, спрямований на посилення комунікацій та взаєморозуміння між місцевими та регіональними стейкхолдерами, владою, громадянським суспільством;
 - Європейську конференцію дунайських міст та регіонів;
 - Запуск ініціативи «Стратегія для Дунайського регіону: Історії успіху», що зосереджувалась на узагальненні досвіду успішно реалізованих проєктів та досягнень ЄСДР протягом 5 років імплементації Стратегії;
 - Зустріч міністрів освіти

Угорщина

Рік головування: 2017

Пріоритети головування:

- енергетична безпека в регіоні;
- розвиток інфраструктури;
- екологічно «чисті» взаємозв'язки

Ключові заходи:

1. Семінар «Майбутнє Макро-регіональних стратегій після 2020 року» за участі 100 ключових стейкхолдерів з 23 європейських країн, що репрезентували різні Макро-регіональні стратегії ЄС. Захід було організовано у Постійному представництві Угорщини в ЄС
2. Міжнародний фото-конкурс «Один день Дунаю»
3. Зустріч Національних координаторів ЄСДР та Моніторингового комітету Дунайської транснаціональної програми
4. Дунайський фестиваль у м. Пешт
5. Шостий щорічний форум ЄСДР на тему «Безпечний, об'єднаний та процвітаючий Дунайський регіон», що, зокрема, включав наступні заходи:
 - Десяту конференцію дунайських міст та регіонів
 - Зустріч міністрів енергетики та екології

Болгарія

Рік головування: 2018

Пріоритет головування: культурна спадщина та туризм;

Ключові заходи:

1. Проведення зустрічі голів COSAC (Конференції парламентських комітетів з європейських справ парламентів Європейського Союзу), в рамках якої одним із питань порядку денного було обговорення ролі Макро-регіональних стратегій у сталому розвитку, стабільності та безпеці
2. Фото-конкурс до Дня Дунаю "Одна річка-безліч райських місцин"
3. Сьомий щорічний форум ЄСДР на тему «Роль культури та туризму у стимулюванні зростання Дунайського регіону» за участі більш ніж 900 учасників, в рамках якого відбулася зустріч міністрів туризму та культури.

За традицією кожна країна, яка головує, намагалася додати до програми також окремий захід або проект в сфері мистецтва і культури, певний пізнавальний компонент для кращого позиціонування своєї країни та підтвердження її самобутності.

Переваги і можливості головування України в ЄСДР

Для ЄСДР і ЄС загалом головування держави, що не є членом ЄС, може стати новим етапом у співпраці із країнами-сусідами та розширенні залучення цих країн у європейські ініціативи. Таким чином, Україна могла б закріпити позитивний імідж у якості надійного партнера, а також продемонструвати активність і інституційну спроможність країн поза ЄС брати на себе керівні повноваження.

З політичної точки зору, головування може забезпечити додаткові переваги для налагодження зв'язків, посилення співпраці між 14 країнами ЄСДР та розвитку співробітництва в двосторонньому форматі Україна-ЄС. Головування також відкриває перед Україною додаткові можливості для імплементації Угоди про асоціацію та сприяє гармонійному розвитку українських областей, які географічно входять до Басейну річки Дунай (Одеська область, Івано-Франківська область, Чернівецька область, Закарпатська область). Зокрема головування буде посилювати синергію національного і регіонального рівнів в процесах євроінтеграції. Ініціативи та підходи в рамках головування можуть бути використані як пілотні для подальшого використання в роботі з усіма областями в Україні вже в рамках інших ініціатив.

Як ми зазначали раніше, найважливіший елемент головування полягає у визначенні пріоритетних тем головуючої країни.

Кожна країна, що головує в ЄСДР, на початку роботи визначає пріоритети, які мають стати основою для тематичного наповнення усього періоду головування. Загалом, розповсюдженою є практика, коли країни обирають від 1 до 3 пріоритетів. Часто пріоритетні теми пересікаються між собою доповнюючи одна одну.

Особливості, варті уваги при визначенні пріоритетів:

- мають узгоджуватись із загальними цілями Стратегії та направлені на реалізацію Плану дій ЄСДР;
- повинні бути чітко сформульовані;
- повинні відображати теми, що можуть бути цікавими для всіх 14 країн ЄСДР;
- можуть ґрунтуватись на «сильних сторонах» та компетенціях країни, в яких вона могла би поділитися досвідом та кращими практиками з іншими учасниками ЄСДР;
- можуть ґрунтуватись на викликах чи унікальних темах сьогодення, які потребують консолідації зусиль в макро-регіоні.

Кожна країна обирає теми головування, ґрунтуючись на власному досвіді, на власних кращих національних практиках, а також на тих темах, які вимагають додаткового акцентування між усіма країнами. Також слід враховувати, що представники головної країни повинні чітко для себе розуміти, для чого вони визначають ту чи іншу тему і як вони планують використати інструмент головування для просування свого порядку денного в рамках визначеної тематики. Відповідно, визначені пріоритети не є автономними темами, що не мають довгострокових цілей для головної країни. Деякі країни визначали свої теми залежно від того, які Пріоритетні напрямки ЄСДР вони координують.

Український інститут міжнародної політики останні кілька років приділяв значну увагу можливостям головування України в ЄСДР. На нашу думку, Національному координатору України варто звернути окрему увагу на процес визначення пріоритетів, забезпечивши горизонтальні комунікації серед зацікавлених сторін на рівні усіх міністерств.

За результатами нашого аналізу можливими темами головування України можуть бути:

- мобільність в регіоні з акцентом на водні шляхи та залізницю;
- діджиталізація;
- зелена інфраструктура з акцентом на Green Deal;
- інновації в економіці;
- ринок праці, освіта та перепідготовка;

Окремим наскрізним пріоритетом головування України може бути активізація участі країн-не-членів ЄС. Врахування цієї теми в головуванні матиме свою унікальність для України та ЄСДР.

Зазначені теми варто опрацювати, додатково залучивши окремі міністерства, для вироблення деталізованого бачення, яке буде синхронізовано з різними національними стратегіями та планами дій профільних міністерств. Важливо розуміти, що обрані теми, можуть допомогти як ЄСДР в цілому, так і Україні використати можливість головування для більш ефективної євроінтеграційної політики. В такому випадку результати головування для України матимуть подальше застосування.

З чого складається головування?

В рамках головування кожна країна сама формує свій календар подій і визначає на індивідуальній основі як кількість, так і тематичне наповнення запланованих заходів. Важливо відповідально підходити до формування календарю заходів, оскільки не завжди велика кількість заходів допомагає отримати якісний результат, але може розсіяти увагу від пріоритетних кроків. Головування у ЄСДР передбачає виконання ряду обов'язкових заходів та завдань, зокрема:

- формування пріоритетної теми головування для усієї Стратегії;
- презентацію пріоритетів головування на Щорічній зустрічі високого рівня в Європейській Комісії для усіх країн 4 Макро-регіональних стратегій ЄС;
- постійну координацію роботи разом з Європейською Комісією, виконавчим секретаріатом (Danube Strategic Point) та Трійкою (країни-головуючі в попередньому, теперішньому і наступному році);
- проведення і головування трьох засідань Національних координаторів Стратегії, які відбуватимуться в Україні;
- проведення міжпарламентської конференції ЄСДР в Україні;
- проведення Щорічного Форуму ЄСДР України;
- проведення Міністерської зустрічі в Україні.

Зустріч Міністрів країн-учасниць ЄСДР - це автономний захід високого рівня, який відбувається в рамках Щорічного форуму за участі профільних міністрів урядів країн-учасників ЄСДР та відповідних Директоратів Єврокомісії і Єврокомісарів. Результатом такого заходу є підготовка спільної заяви, яка стосується теми головування. Попри те, що такий захід триває тільки кілька годин, підготовка до нього займає не менше 8 місяців і передбачає постійну комунікацію з усіма сторонами щодо узгодження позицій для спільного документу та забезпечення участі в заході на найвищому рівні.

Хто забезпечує організацію головування?

Одне з найважливіших питань яке виникло в Україні впродовж останніх кількох років, пов'язане з тим, що кадрові питання чи питання розподілу повноважень і виконання нових функцій не завжди можна організувати оптимально.

Різні країни в ЄС по різному підходили до організаційних питань. У одних випадках ці повноваження покладались на кілька людей з офісу Національного координатора, інколи, навпаки, на великий штат персоналу по кожній з тем головування.

Враховуючи наш досвід і специфіку державного апарату в Україні, ми наполегливо рекомендуємо створити Таск Форс (ТФ) на період головування. В Україні вже є досвід створення Таск Форсу (Робочої групи), і ця модель максимально ефективна для нас на сьогодні.

Таск Форс займатиметься плануванням, підготовкою та реалізацією усіх заходів, забезпечуватиме комунікаційну та організаційну складову головування. Орган повинен працювати в тісній комунікації з Секретаріатом Дунайської стратегії та Національним координатором України в ЄСДР. Крім цього ТФ варто створювати під загальною координацією одного з Віце-прем'єр-міністрів. Після завершення головування Таск Форс припиняє свою роботу, оскільки об'єм комунікації, заходів та координаційної роботи країни-учасника Стратегії повертається до звичного стану.

Фінансові питання забезпечення головування Україна частково має покривати з своїх ресурсів, а частково - за рахунок ресурсів Дунайської транснаціональної програми. Загалом, бюджет головування однієї країни не є великим, оскільки всі учасники зустрічей, нарад і конференцій оплачують свою участь самостійно. Найбільшими ресурсоемним заходом є тільки Щорічний форум (масштабна дводенна подія, яка збирає близько 1 000 учасників). Окрема стаття витрат - це функціонування Таск Форсу, але ці видатки також можуть бути оптимізовані в рамках різних фінансових інструментів.

Важливо, що значна частина заходів може співфінансуватися (або навіть повністю покриватися) із інших джерел. Це може бути ініціатива муніципальних чи обласних органів влади, бізнес-партнерів, приватних інвесторів. Тому для забезпечення якомога ширшого спектру заходів в рамках головування необхідно також комунікувати з потенційними стейкхолдерами та інвесторами, розвивати партнерську мережу.

План заходів для підготовки та реалізації головування України в ЄСДР

З врахуванням усіх описаних вище особливостей, Український інститут міжнародної політики розробив План заходів для підготовки та реалізації головування України в ЄСДР. Цей план дозволяє отримати повне уявлення про обсяг та специфіку організаційних кроків, до виконання яких необхідно приступити вже сьогодні. До уваги також пропонуються орієнтовні строки виконання вказаних заходів, а також ключові джерела витрат, які варто враховувати при плануванні бюджету головування.

	Захід	Час виконання	Потенційні джерела витрат
1	Прийняття рішення на рівні Міністерства розвитку громад та територій України (Національного координатора України в ЄСДР) про зацікавленість України в головуванні в рамках ЄСДР	4 квартал 2020 року	-
2	Офіційний лист від Національного координатора України в ЄСДР на адресу Національного координатора Хорватії в ЄСДР (головуюча країна в 2020 році) з повідомленням про бажання України головувати в ЄСДР в 2022 році (такий лист не передбачає на цьому етапі визначення пріоритетів головування)	4 квартал 2020 року	-
3	Офіційне підтвердження головування на основі рішення Національних координаторів ЄСДР (процедура відбувається методом мовчазної згоди)	1 квартал 2021 року	-
4	Створення окремої робочої групи (Таск Форс) для забезпечення головування. Важливо, щоб Таск Форс був мобільний, міг приймати рішення швидко і був підзвітний одному з Віцепрем'єр-міністрів. Також варто передбачити окрему участь в такому органі профільному міністерству, яке відповідає за теми, визначені для головування. Можлива чисельність штату Таск Форсу - 4-5 штатних одиниць.	1 квартал 2021 року	Утримання штату (4-5 осіб)
5	Проведення кілька етапів обговорення з усіма стейкхолдерами (представниками профільних міністерств, органів виконавчої влади в областях, науково-дослідних установ та бізнесу) щодо можливих пріоритетів головування	1 півріччя 2021 року	-
6	Визначення теми головування	1 півріччя 2021 року	-
7	Підготовка концепції теми головування	1 півріччя 2021 року	-
8	Публічні презентації в Україні та в ЄС щодо концепції теми головування для усіх зацікавлених сторін	1 півріччя 2021 року	Витрати на відрядження (витрати на проїзд, оплату проживання, харчування) Інформаційні матеріали
9	План заходів головування України в ЄСДР	1 півріччя 2021 року	-
10	Проведення оцінки та розробка плану фінансових ресурсів для головування	1 півріччя 2021 року	-
11	Підготовка матеріалів для інформаційного супроводу під час головування України в ЄСДР, що включатиме: -Створення і ведення сайту головування -Ведення інформаційної кампанії у соціальних мережах -Підготовку відео щодо головування України тощо	1 півріччя 2021 року	Дизайн і друк інформаційних матеріалів Розробка і ведення сайту Монтаж відео про головування України
12	Участь делегації у заходах Тижня міст і регіонів ЄС 2021 для презентації програми головування України	жовтень 2021 року	Витрати на відрядження (3 особи / 3 дні) Інформаційні матеріали
13	Участь урядової делегації в Щорічному форумі в Братиславі в 2021 році, презентація пріоритетів головування і отримання від Словаччини статусу країни, що головуватиме в ЄСДР в 2022 році.	жовтень 2021 року	Витрати на відрядження (10 осіб / 3 дні) Інформаційні матеріали

	Захід	Час виконання	Потенційні джерела витрат
14	Участь делегації у офіційних заходах високого рівня у Брюсселі за участі представників центральних інституцій ЄС	лютий-березень 2022 року	Витрати на відрядження (3 особи / 1 день) Інформаційні матеріали
15	Участь делегації у щорічній конференції чотирьох Макро-регіональних стратегій ЄС	березень-травень 2022 року	Витрати на відрядження (2 особи / 2 дні) Інформаційні матеріали
16	Участь делегації у щонайменше трьох заходах в Європейському Союзі для репрезентації цілей і завдань ЄСДР. Це, зокрема, можуть бути зустрічі інших Макро-регіональних стратегій ЄС, Центральноєвропейської ініціативи, Вишеградської четвірки, Ініціативи трьох морів, Європейської транспортної мережі TEN-T тощо	2022 рік	Витрати на відрядження (3 особи / 2 дні) Інформаційні матеріали
17	Два засідання Національних координаторів ЄСДР в Україні	1 засідання: січень-лютий 2022 року 2 засідання: травень-червень 2022 року	Кейтеринг Інформаційні матеріали <i>*Витрати на проїзд та проживання іноземних партнерів покриваються урядом відповідної держави</i>
18	Одне спільне засідання Національних координаторів та Координаторів пріоритетних напрямів ЄСДР в Україні	травень 2022 року	Кейтеринг Інформаційні матеріали <i>*Витрати на проїзд та проживання іноземних партнерів покриваються урядом відповідної держави</i>
19	Інші заходи, зокрема: - Конференція стейкхолдерів ЄСДР - Бізнес-форум - Інвестиційний форум - Форум інновацій - Міжпарламентська конференція країн-учасниць Стратегії ЄС для Дунайського регіону - Конференція мерів - Форум органів місцевого самоврядування - Конференція громадських організацій регіону - Ярмарок проектів, маркет стартапів - Дунайський день участі (конференція громадянського суспільства) тощо	2022 рік	Інформаційні матеріали <i>*Проведення заходів відбувається за рахунок фінансування з інших джерел: бюджету муніципальних чи обласних органів влади, бізнес-партнерів, приватних інвесторів</i>
20	Участь делегації у заходах Тижня міст і регіонів ЄС 2022 для репрезентації цілей і завдань ЄСДР	жовтень 2022 року	Витрати на відрядження (3 особи / 3 дні) Інформаційні матеріали

	Захід	Час виконання	Потенційні джерела витрат
21	Щорічний форум ЄСДР в Україні (щонайменше 1000 учасників)	жовтень 2022 року	Оренда приміщень Кейтеринг Супровід заходу івент-персоналом (охорона, телекомунікаційні співробітники тощо) Інформаційні матеріали та сувенірна продукція Ярмарок регіональних проєктів Проведення культурної програми <i>*Витрати на проїзд та проживання іноземних партнерів покриваються урядом відповідної держави</i>
22	Міністерська зустріч в рамках Щорічного форуму ЄСДР в Україні	жовтень 2022 року	Оренда приміщень Кейтеринг Супровід заходу івент-персоналом (охорона, телекомунікаційні співробітники тощо) Інформаційні матеріали та сувенірна продукція <i>*Витрати на проїзд та проживання іноземних партнерів покриваються урядом відповідної держави</i>

Аналізуючи досвід інших країн, які проводили головування в різних Макро-регіональних стратегіях ЄС, ми переконані в повній готовності і спроможності України проявити себе активним учасником спільного європейського простору. На нашу думку, в Україні є достатньо досвіду, вміння і навичок професійно організувати головування в ЄСДР у 2022 році. Яскравим підтвердженням цьому є досвід проведення головування в ОБСЄ та в Генеральній Асамблеї ООН.

© Український інститут міжнародної політики

Проект здійснюється за підтримки Федерального міністерства закордонних справ на основі рішення Бундестагу Федеративної Республіки Німеччина через Представництво Фонду Ганса Зайделя в Україні